

Nemrégiben készült el az *Electronic Yellow Pages – Manufacturers Directory* nevű adatbank bevitele is. Ez az USA valamennyi gyárának adatait termékcsoportok szerinti bontásban tartalmazza, jelenleg mintegy 450 ezer rekordot. Az adatbankot félévenként frissítik fel.

1983 elején tervezik a MARQUIS WHO'S WHO adatbank bevitelét a rendszerbe. Ez az ismert *Ki Kicsoda* kiadványok amerikai változata, vagyis életrajzi adatokat tartalmaz egyes személyiségekről. Az adatbank online használata azonban többet nyújt, mint a kötet forgatása. Ugyanis azon túl, hogy egy-egy személyről különféle információkat lehet kikeresni, kombinált kérdéseket is feltehetünk, pl. ezekhez hasonlókat:

valamely városban dolgozó híres ügyvédek,

bizonyos kornál idősebb politikusok,

mely hírességeknak van ma születésnapja?

mely vállalatvezetőknek van tiszteletbeli doktorátusa stb.

A Dialog rendszer egy érdekes új szolgáltatása a *Knowledge Index*, amelyet otthoni személyi számítógéppel rendelkező felhasználóknak kínálnak. Az USA-ban élő magánszemélyek a Dialog néhány adatbázisát kedvezményes áron vehetik igénybe e szolgáltatás keretében. A szolgáltatás az esti és éjszakai órákban (hétköznap este 6-tól másnap reggel 5-ig) és hétvégeken (szombaton 8-tól éjfélig, vasárnap du. 3-tól hétfő hajnali 5-ig) működik. 12 adatbázis online keresésére terjed ki, ezek egységes ára mindössze 24 \$ óránként (beleértve a távközlési díjat is), a szolgáltatás „belépődíja” 35 \$. A 12 adatbázis rendszeres használati díja egyébként 35 és 95 \$/

óra között változik. A Knowledge Index otthoni adatbázis-keresést biztosít magán vagy „kisüzemi” online-szolgáltatási célokra, és hamarosan további adatbázisokat is bekapcsolnak.

/Chronolog, 10. köt. 12. sz. 1982. p. 233–241./

Roboz Péter

INGETRAUT DAHLBERG,

az *International Classification* c. folyóirat szerkesztője, a FID/CR és a Gesellschaft für Klassifikation elnöke

1983. május 20-án 10 órakor

Az osztályozáskutatás nemzetközi helyzete és kérdései a FID/CR tevékenysége alapján

címmel előadást tart az OSZK dísztermében (VIII. Pollack Mihály tér 10.). Az előadásra minden érdeklődőt szeretettel várunk, tolmácsolást biztosítunk.

az MKE Könyvtártechnikai és Gépesítési Bizottsága és az Osztályozási Bizottság

FOLYÓIRATOK – HÍRLAPOK

Szinopszis-folyóiratok a szerzők szemével nézve

Az utóbbi évek egyik sokat vitatott javaslata a szakirodalom növekedésével járó problémák megoldására az ún. *szinopszis-folyóirat*. Ennek mindig két változata készül: az egyik változat formája hagyományos ugyan, de a cikkeknek, tanulmányoknak csupán – a szerző által készített – 1–2 oldalas összefoglalóját közli, esetleg 1–2 diagrammal, táblázattal vagy a hivatkozásokkal együtt, míg a másik változatnál a teljes írásműnek – ugyancsak a szerző által készített, nyomdaérett – kéziratáról mikrofilmlap vagy miniprint készül (miniprint = csak nagyítóval olvasható apróbetűs szedés, egy-egy oldalra 4–9 normál nyomtatott oldalnyi szöveg kerül).

Előfordul, hogy az eredeti kéziratot archívumba helyezik, és csak rendelésre készítenek másolatot róla. A teljes szöveg, az általános szokásoknak megfelelően, rövid szerzői referátummal is kiegészül, de a szinopszis itt már nem jelenik meg.

Szinopszis-folyóiratok kiadásával számos tudományos társaság, szakmai intézmény kísérletezett. Az e gyakorlatra való áttérésnek általában kétféle módja van: meglévő folyóiratok részleges vagy teljes átalakítása szinopszis-folyóirattá, vagy új folyóiratok kibocsátása.

Az újonnan létrehozott folyóiratok egyike az angol RSC (Royal Society of Chemistry) kiadásában 1977 óta

megjelenő *JCR (Journal of Chemical Research)*, valamint ennek francia és német változata. A vállalkozást más országok kémiai társaságai is támogatják.

Ugyancsak újonnan alapított folyóiratot az Institution of Production Engineers (*Production Engineering Synopses* címmel) és az Institution of Mechanical Engineers (*Engineering Synopses*); ezek a lapok azonban időközben már megszűntek. Néhány régi angol intézet folyóirata, így a *Monthly Notices of the Royal Astronomical Society* és a *Mineralogical Magazine* az elmúlt években ugyancsak közölt néhány tanulmányt szinopszis formában. Más országokban, így az NDK-ban, az NSZK-ban, Hollandiában, a Szovjetunióban és Amerikában szintén akad folyóirat, amely tanulmányait részben vagy kizárólag szinopszis formában közli.

Annak eldöntésére, hogy mi a szerzők véleménye erről a kezdeményezésről, az RSC kívánságára és a Chemical Information Review Committee ajánlására vizsgálatot végeztek, melybe elsősorban a *JCR* szerzőit vonták be. A felméréshez kisebb mértékben az Institution of Production Engineers és a RAS (Royal Astronomical Society) is csatlakozott.

Módszerek

A vizsgálathoz 60 szerzőt kértek fel azok közül, akik a *JCR*-ben 1978 közepe és 1980 eleje között legalább egy írást megjelentettek. Valamennyien a teljes tanulmányt is megírták, nemcsak annak rövidített változatát. További 60 személy a Chemical Society hagyományos folyóiratának, a *JCS*-nek (*Journal of the Chemical Society*) szerzői közül került ki. 12 személyt a folyóirat öt különböző részének (Dalton, Farady I és II, Perkin I és II) szerzői közül választottak ki – ők a *JCR*-ben soha nem publikáltak.

Rövidített kérdőíveket küldtek ki azoknak a szerzőknek, akik a csupán egy évig megjelent *Production Engineering Synopses*-ben publikáltak, valamint azoknak, akiknek cikkét a *Monthly Notices of the RAS* részben mikroformában adta közzé.

Eredmények

A beérkezett válaszok általában nem mutattak túlságosan nagy lelkesedést az új információs eszköz iránt, de a megkérdezettek közül a *JCR* szerzői voltak a készségesebbek, tőlük 45 (75%) válasz érkezett. Ezzel szemben a *JCS* és a *Monthly Notices of the RAS* megkérdezett szerzőinek 50%-a, a *Production Engineering* szerzőinek pedig csupán 31%-a válaszolt.

Az említett 45 válaszadó közül 34 minden fenntartás nélkül újra vállalná, hogy a *JCR* számára dolgozzon, annak ellenére, hogy valamennyi megkérdezettnek

csaknem a fele kényelmetlennek találja a szinopszis megírását, illetve a teljes szöveg nyomdaérett formában való elkészítését. Érdekes, hogy ez az arány nagyjából megegyezik azoknak a válaszával, akik nem voltak a *JCR* szerzői, azaz sem szinopszist, sem nyomdaérett kéziratot még nem készítettek, ugyanakkor a másik két megkérdezett csoport (*Production Engineering Synopses* és *Monthly Notices of the RAS*) ezt a feladatot nem tartotta terhesnek.

A *JCR* szerzői az új formát elsősorban gyorsasága miatt tartják előnyösnek: 45-ből 41 szerző szerint írása valóban igen rövid idő alatt jelent meg. Ezzel szemben csaknem fele mindazoknak, akik nem szerzői a *JCR*-nek, nem tartotta a megjelenés gyorsaságát fontos szempontnak.

A szinopszis-folyóiratok másik döntő előnye a *JCR* szerzői szerint az, hogy a teljes szövegbe bőven írhatnak adatokat olyan mennyiségben, amelyet egy normál folyóiratcikk terjedelme nem tenne lehetővé. Ez is egyik oka annak, hogy a *Monthly Notices of the RAS* részben mikroformában jelenik meg. Ugyanakkor ennek a lapnak, valamint a *Production Engineering Synopses*-nek szerzői úgy nyilatkoztak, hogy a mikroformában megjelenő teljes kéziratba sem írnának olyan adatokat, melyeket különben nem közölnének.

A *JCR* szerzőinek 20%-a azért vállalna további munkát a folyóiratban, hogy a szinopszis megoldás elvét támogassa. Arra a kérdésre, hogy a *JCR* tudományos színvonalát azonosnak tartják-e a többi folyóiratával, 22 igenlő, 9 nemleges és 14 határozatlan („csaknem”, „még nem”) válasz érkezett.

Azok a személyek, akik még nem voltak szerzői a *JCR*-nek, ennek a ténynek alábbi okát adták:

- a szinopszis megjelenése után már senki nem olvassa el a teljes cikket 16 fő
  - a *JCR* színvonala alacsonyabb 12 fő
  - nem kívánok eddigi szokásaimon változtatni 9 fő
- Emellett 29 különböző egyéb válasz is érkezett.

Arra a kérdésre, hogy melyik forma felel meg leginkább a teljes szövegnek, a *JCR* szerzőinek válaszai a következőképpen oszlottak meg:

- első helyen állt a miniprint 35
  - a mikroforma 7
  - a letéti elhelyezés 2
- a második helyen állt a mikroforma 3
  - a letéti elhelyezés 7

válaszban.

Ugyancsak ezek a szerzők voltak azok, akik közül 33 személy a szinopszis-folyóiratot használhatónak találta, míg 11 fő különböző választ adott, így pl. 5 személy szerint a teljes szöveg megszerzése nehézségekbe ütközik, vagy elolvasása nehézkes, illetve kényelmetlen.

Bár a *Monthly Notices of the RAS* szerzői szerint a szinopszis-folyóirat nem megfelelő forma, a *Production*

Engineering Synopses szerzőinek ezzel ellenkező véleménye megegyezik egy korábbi felmérés eredményével, amely szerint a megkérdezettek nagyobb többsége kedveli ezt a formát. Ez a felmérés vont le azt a következtetést is, hogy a felhasználók inkább elfogadják a szinopszis-folyóirat bevezetését, mint a szerzők.

Jelen vizsgálat eredménye arra enged következtetni, hogy míg azok, akik a *JCR* számára már dolgoztak, mérsékelten örülnek ennek a megoldásnak, azok pedig, akik soha nem voltak e lapnak szerzői, inkább ellenzik az új formát. Figyelembe kell venni azt is, hogy bár jelen esetben a *JCR* és a *JCS* szerzői a felmérésben egyenlő arányban vettek részt, sokkal nagyobb azoknak a szakembereknek a száma, akik még soha nem írtak a *JCR*-nek – a kisebbség az, akit megnyertek az ügynek.

ROWLAND, J. F. B.: Synopsis journals as seen by their authors - Journal of Documentation, 17. köt. 2. sz. 1981. jún. p. 60–76./

(Dezső Zsigmondné)

A Német Szövetségi Köztársaság Országos Folyóirat Adatrendszere

A német könyvtárakban régi hagyomány a nyomtatott folyóiratjegyzékek kiadása, olykor egész vidékekre vagy városokra kiterjedően. Az elektronikus adatfeldolgozást egyes könyvtárak az 1960-as években kezdték bevezetni, eleinte egymástól függetlenül. Az első átfogóbb adatbázist a Göttingai Egyetemi Könyvtár építette ki az NSZK északi tartományainak könyvtári állománya alapján. Ezt követte egy másik regionális rendszer Hessen tartományban és egy harmadik Bajorországban. Jelenleg szervezés alatt áll a Német Szövetségi Köztársaság egészére kiterjedő Országos Folyóirat Adatrendszer – a Német Könyvtári Intézet és a berlini Állami Könyvtár közreműködésével.

Független (regionális) folyóiratrendszerek az NSZK-ban

Az észak-német regionális rendszer (Alsó Szászország és Schleswig-Holstein, Göttingen székhellyel)

A feldolgozás munkája 1967-ben indult meg, előbb a Göttingai Egyetemi Könyvtár állománya alapján, majd a vállalkozásba bekapcsolódtak más észak-német egyetemi és főiskolai könyvtárak is. A katalógizálás még a régi szabályok szerint történt, mert az új NSZK katalógizálási

szabályzat a munka megindulása idején még nem volt érvényben. Az adatokat Göttingában kumulálják, igen kevés kézi művelettel. Az adatbázis jelenleg 140 ezer címet tartalmaz. Az egységes regionális katalógust kétvétenként mikrofilmlapokon adják ki. A rendszer igen jól bevált, a könyvtárak együttműködése kitűnő.

Folyóirat adatrendszer Hessenben

Hessen tartományban az első központosított adatrendszert a Frankfurti Egyetemi Könyvtárban dolgozták ki. Ez a rendszer már az új német katalógizálási szabályok szerint dolgozik. A tartomány többi nagy könyvtára anyagának feldolgozására Frankfurtban regionális központ alakult, ahol a bibliográfiai adatokat ellenőrzik és hitelesítik. A Hessenben használt formátum megegyezik a nyugat-berlini országos adatbázis formátumával. A két rendszer nagyfokú egyezősége miatt 1981-től kezdődően az adatok automatikus cseréjét tervezik. A hesseni adatbázis 60 ezer címet és 120 ezer állományi tételt tartalmaz.

A folyóirat adatrendszer Bajorországban

Itt a müncheni Bayerische Staatsbibliothek anyagának rekatalógizálásával indult meg az adatrendszer kiépítése, az új német katalógizálási szabályzat szerint. Ez a jegyzék jelenleg csak 20 ezer címet tartalmaz, de ez előreláthatólag 60 ezerre fog bővülni. A rekatalógizálás ugyanis lassan megy. Hogy a regionális jegyzék elkészítését meggyorsítsák, elfogadnak minden géppel olvasható jegyzéket, tekintet nélkül azok formátumára. Ezért a jegyzék nem egyöntetű és duplikátumokat is tartalmaz. A provizórikus jegyzék 82 ezer címből áll.

A Német Szövetségi Köztársaság Országos Folyóirat Adatrendszere

Központi katalógusok már jóval a második világháborút megelőzően léteztek Németországban. 1951-ben egy új katalógus terve született meg a mindkét Németországban fellelhető külföldi folyóiratokra, mert sok könyvtár állományának egy része elveszett a háború folyamán. Ez volt a *Gesamtverzeichnis der ausländischen Zeitschriften und Serien (GAZS)*, amely 1966-ban, a kiegészítés 1977-ben készült el, és kb. 190 könyvtár állománya alapján 150 ezer külföldi folyóiratcímert tartalmazott. Ezzel párhuzamosan az 1960-as évek végén készült el a *Gesamtverzeichnis der deutschsprachigen Zeitschriften und Serien (GDZS)*.

1972-ben még egy katalógusrendszer, a *Gesamtverzeichnis der Zeitschriften und Serien (GZS)* összeállítását kezdték meg. Ez az 1971 óta megjelent új folyóiratokat